

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

Posouzení úrovně hospodaření vybraných měst a obcí

Vypracovala: Zuzana Vyhlídalová

Vedoucí práce: Prof. Ing. Jaroslav Homolka, CSc.

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena na finanční hospodaření dvou vybraných měst, konkrétně města Poděbrady a Nymburk, která se nachází ve Středočeském kraji. Jedná se o obce srovnatelné velikostí i počtem obyvatel. Na základě získaných materiálů je posouzeno hospodaření obcí po finanční stránce v letech 2009-2013.

Literární rešerše popisuje úlohu veřejné správy a její rozdělení. Konkrétněji se zaměřuje na územní samosprávu a její jednotky. Pozornost je věnována také rozpočtům územních samosprávných celků, metodám jejich sestavování a jejich struktuře. Popsán je i samotný rozpočtový proces. V poslední části teorie je nastíněn monitoring hospodaření obcí, který je prováděn Ministerstvem financí. Mezi literární rešerší a analytickou částí se nachází popis jednotlivých charakteristik obou měst.

Analytická část zkoumá finanční hospodaření měst během pětiletého období. Je uvedena a zhodnocena výše rozpočtu a výsledky hospodaření v těchto letech. Následuje samotná analýza rozpočtového hospodaření, která popisuje příjmy a výdaje měst a jejich strukturu. Dále je zkoumána zadluženost a likvidita obcí. V dalším úseku praktické části jsou uvedeny a zhodnoceny hodnoty SIMU Ministerstva financí. Poslední část se zabývá dotazníkovým šetřením, jehož cílem bylo zjistit spokojenost obyvatel obou měst s hospodařením a občanskou vybaveností.

V závěru práce jsou poskytnuty návrhy a doporučení k efektivnějšímu hospodaření měst a spokojenosti jejich obyvatel.

Klíčová slova: město, hospodaření, příjmy, výdaje, rozpočet, finanční prostředky, srovnání, ukazatel, období, analýza

Cílem diplomové práce je nastínit a posoudit finanční hospodaření vybraných měst, konkrétně města Poděbrady a Nymburk, v horizontu let 2009- 2012. Popsat teoretická východiska a charakteristiky vybraných měst. Prozkoumat rozpočtové hospodaření měst a provést finanční analýzu, která prokáže nebo vyvrátí jejich finanční zdraví. Uvést a zhodnotit ukazatele informativních a monitorujících ukazatelů Ministerstva financí. Uskutečnit dotazníkové šetření, které odhalí, zda jsou občané ve svých městech spokojeni s obecnou vybaveností a zda mají přehled o finančním hospodaření města. V závěrečné části práce navrhnout opatření, která by města mohla využít k efektivnějšímu hospodaření a zvýšení spokojenosti obyvatel.

Práce se skládá ze tří hlavních částí. Teoretická část je založena na sběru sekundárních dat. Tyto data budou získána studiem odborné literatury a příslušných právních předpisů. Budou zde popsány základní charakteristiky územní samosprávy a územních rozpočtů. Další část, která uvádí specifika vybraných měst, bude zpracována využitím internetových zdrojů informací a vlastních znalostí. Pro provedení nástinu rozpočtového hospodaření a výpočtu ukazatelů potřebných k vykonání finanční analýzy v poslední, analytické části, budou využity materiály poskytující interní údaje o obcích. Jedná se o finanční a účetní výkazy, zejména o závěrečný účet, rozvahu, výkaz zisků a ztrát a výkaz pro hodnocení plnění rozpočtu. Výpočty budou provedeny prostřednictvím programu MS Office Excel.

V rámci vlastní práce byly zjištěny informace o vybraných městech. Poděbrady a Nymburk jsou sousední města srovnatelné co do velikosti i počtu obyvatel. Statistická specifika vykazují několik rozdílů, například ve vzdělanostní struktuře či míře nezaměstnanosti, která v Nymburce činí 8%, což je nad celorepublikovým průměrem. Poděbrady vykazují hodnotu pouze 7,2%, což je velice příznivá hodnota. Tento fakt je dán tím, že Poděbrady jsou lázeňským městem a je zde více pracovních příležitostí, také díky řadě rozsáhlých soukromých podniků. Rozdíly můžeme vidět také v občanské vybavenosti, především absenci nemocničního zařízení v Poděbradech, v Nymburce pak nedostatečnou sociální péči, určenou především pro staré a nemohoucí občany. Existuje však také řada shodných zjištění, například obě města mají stejnou organizační strukturu Městského úřadu se stejným počtem zastupitelů i rady města. V obou městech také žije větší podíl žen.

Samotná analytická část měla za úkol posoudit úroveň finančního hospodaření měst. Nejprve jsou zhodnoceny výsledky hospodaření obou měst v rámci sledovaného pětiletého období. Ty se nachází vždy v přebytku, nicméně hodnoty jsou velice kolísavé a nestálé. Tyto fluktuace jsou způsobeny dozníváním ekonomické a hospodářské krize, která dolehla

i na fungování měst a obcí. I přes to však města dokázala udržet výsledek hospodaření v kladných hodnotách.

Dále je provedena analýza příjmů, která rozebírá nejprve celkové příjmy, poté je provedena analýza jednotlivých druhů příjmů. Celkové příjmy jsou v porovnání také velice kolísavé, nicméně v průměru obou měst velice podobné. Struktura těchto příjmů je však v každém městě odlišná. Ke kvalitnějšímu porovnání obou měst byly zásadní hodnoty přepočítány na obyvatele.

Největší část daňových příjmů je v obou městech tvořena daní z přidané hodnoty, která má ve sledovaném horizontu rovnoměrný vývoj. Významný rozdíl zde vidět u daně z nemovitých věcí, která ve městě Nymburk stoupla v roce 2013 o 61% na částku 17 183 220 Kč, v Poděbradech tato daň činí pouze 8 332 300 Kč. Tyto hodnoty vytváří jakýsi paradox, protože koeficient, který se používá pro výpočet této daně, je v Poděbradech stanoven na 3,5 a v Nymburce byl od 1. 1. 2013 navýšen na 2,0. Tato změna vysvětluje zásadní nárůst příjmů. Vysvětlení, proč Nymburk disponuje více než dvojnásobnými příjmy za daň z nemovitých věcí, i když koeficient, kterým se násobí základ daně, je nižší, je nasnadě. Nymburk je co do rozlohy o něco rozsáhlejší nežli Poděbrady. Na jeho území se nachází více nemovitostí a více podnikatelských subjektů, pro které je sazba daně z nemovitých věcí vyšší. Důležité je také si uvědomit, že do nemovitostí nepatří pouze bytové jednotky či domy, ale také pozemky, konkrétně polnosti, kterých je v okolí Nymburka celá řada.

Příjmy z poplatků se v tomto období vyvíjí vcelku rovnoměrně, jediný výrazný nárůst lze pozorovat v roce 2013 v Nymburce, kdy jsou tyto příjmy oproti předchozím rokům i oproti příjmům Poděbrad výrazně navýšily na 38 487 780 Kč. Tento nárůst je způsoben zvýšením sazby poplatků za svoz komunálního odpadu z původních 500 Kč za osobu a rok na 760 Kč. Tedy zvýšení o celých 52%. V Poděbradech jsou tyto poplatky stanoveny na 650 Kč za osobu a rok.

V oblasti nedaňových příjmů Nymburk každoročně disponuje vyšší sumou. Největší část těchto příjmů tvoří především příjmy z pronájmu majetku, které se průměrně pohybují nad 17 mil. Kč, zatímco v Poděbradech tyto příjmy činí zhruba 10 mil. Kč.

Zásadní rozdíl tkví v porovnání investičních dotací. Zatímco Poděbrady tyto prostředky hojně využívají, Nymburk ve sledovaných letech získal pouze omezené částky. Například v roce 2012 Poděbrady obdržely 33 745 800 Kč, Nymburk pouhých 1 453 820 Kč. Nejnižší částka investičních dotací byla Nymburku poskytnuta v roce 2010 s částkou 429 000 Kč. Pro větší přehlednost jsou přijaté dotace přepočítány na obyvatele, kdy v roce 2013,

což byl nejslabší rok ohledně investičních dotací obou měst, činila částka na obyvatele Poděbrad 820 Kč, na obyvatele Nymburka pouhých 50 Kč.

Neinvestiční dotace dosahovaly poměrně vysokých hodnot, které se však v roce 2012 rapidně snížily. V průměru obou měst se jednalo o 60%. Hlavním důvodem byla změna legislativy v oblasti převodu sociální agendy z měst na Úřad práce. Tím byly tedy převedeny i finanční prostředky k těmto účelům určené. Společně s příjmy tedy klesly i výdaje v této oblasti.

Běžné výdaje jsou v čase také značně proměnlivé. Nymburk má po naprostou většinu sledovaných let běžné výdaje po konsolidaci oproti Poděbradům vyšší, jelikož hradí značné prostředky za provozování školství a především nemocnice, kterou od roku 2011 provozuje.

Kapitálové výdaje jsou několikanásobně vyšší v Poděbradech, právě díky výstavbě a rekonstrukci celé řady projektů. K lepšímu porovnání lze říci, že v roce 2013 kapitálové výdaje činily 6 460 Kč na obyvatele v Poděbradech, v Nymburce 2 330 Kč na obyvatele.

Dále je vyhodnoceno saldo příjmů a výdajů ve sledovaném pětiletém období. Poděbrady dosáhly záporného salda během tohoto období dvakrát. Poprvé v roce 2009, kdy výsledné saldo čítalo – 5 239 600 Kč. Tento rok byl dozajista silně ovlivněn finanční krizí. I přes to byl rozpočet příjmů přesazen o 3% a výdaje byly čerpány pouze na 78%. Plánovaný rozpočet tedy očekával záporné saldo v celkové výši -102 170 700 Kč, které mělo být uhrazeno z fondu rezerv a rozvoje. Tato situace nastala také v roce 2013, kdy záporné saldo dosáhlo -27 367 900 Kč. Přesto příjmy oproti rozpočtu vzrostly o 8,5% a výdaje byly čerpány na 92%. Hlavním důvodem takto významného salda byla řada rozpracovaných projektů, jako byla například Základní škola Václava Havla nebo zimní stadion. Nymburk dosáhl záporného salda pouze v roce 2010, které tvořilo -23 776 050 Kč. I tento rok byl ovlivněn doznívající hospodářskou krizí. Plánovaný rozpočet příjmy přesáhly o 1% a výdaje byly čerpány do 96,5%. Příjmy byly značně ovlivněny neuskutečněním prodeje pozemků v průmyslové zóně. Kapitálové příjmy tak meziročně klesly o více než 11 mil. Kč. Hlavním důvodem očekávaného salda bylo však také množství plánovaných akcí, jako je budování Polabské cyklostezky nebo úpravy místních komunikací.

Další dílčí oblast analytické části posuzuje finanční schopnost obcí. Pod tento výraz lze zařadit ukazatel míry soběstačnosti a ukazatel finanční stability. Výpočet ukazatele míry soběstačnosti poukázal na velice příznivé hodnoty obzvláště v posledních letech, jelikož se hodnoty během sledovaného období rok od roku zvyšovaly. V roce 2013 bylo tedy dosaženo nejlepších hodnot, které vypovídají o tom, že město Poděbrady je schopné hradit výdaje vlastními příjmy z 84%, město Nymburk dokonce z 89%. Přestože jsou hodnoty velice

podobné, město Nymburk Poděbrady lehce převyšuje. V rámci ukazatele finanční stability vykazují obě města velice dobré hodnoty. Nejlepší hodnoty dosáhly Poděbrady v roce 2009, konkrétně 0,93, což vyjadřuje podíl běžných příjmů na celkových. Tato hodnota je velice vysoká, vyjadřuje 93% podíl běžných příjmů, přičemž pouze zbylých 7% tvoří příjmy kapitálové a investiční dotace, tedy příjmy nahodilé a nestálé. Nymburk dosáhl v roce 2010 hodnoty dokonce 0,97. Tato hodnota se dá označit za vynikající, běžné příjmy jsou téměř nezávislé na ostatních příjmech.

Dále je provedena analýza likvidity. Běžná likvidita zde není vyobrazena, jelikož je součástí monitoringu hospodaření obcí. Výsledné hodnoty jsou však velmi uspokojivé. Poděbrady dosáhly nejlepší hodnotu v roce 2013 s 6,31. Interpretace této hodnoty zní následovně, krátkodobé likvidní prostředky, především prostředky na bankovních účtech a hotovost, kryjí 6,31 krát krátkodobé závazky. Nejlepší výsledek města Nymburk představuje hodnotu 1,7 taktéž v roce 2013, který znamená, že krátkodobé likvidní prostředky kryjí 1,7 krát krátkodobé závazky. Naopak nejnižší hodnoty dosáhl Nymburk v roce 2009, kdy ukazatel běžné likvidity vyšel 1,36. Jedná se o krajní hodnotu, která se blíží riziku.

Výsledky okamžité likvidity zcela neodpovídají obecným hodnotám. Okamžitá likvidita obou měst tedy není na dobré úrovni. Obecnému rozmezí 0,2-0,5 se podobá pouze rok 2009, jak ve městě Poděbrady, tak ve městě Nymburk.

Poslední analýza je analýza zadluženosti. Zde jsou vypočteny čtyři ukazatele, jedná se o celkovou zadluženost, koeficient samofinancování, zadluženost vlastního jmění a dluh na obyvatele.

Ukazatel celkové zadluženosti obou měst nepřesahuje 25%, nepředstavuje tedy riziko. V roce 2013 dokonce tyto hodnoty klesly v Poděbradech na 3,00% a v Nymburce na 10,63%. Tyto poklesy jsou zapříčiněny snižováním podílu cizích zdrojů. Hodnoty tohoto ukazatele nabývají velice příznivých hodnot.

Vypočten je také koeficient samofinancování, který je doplňkovým ukazatelem k celkové zadluženosti. I tento ukazatel nabývá vynikajících hodnot. Nejlepším výsledkem Poděbrad je rok 2013, kdy je město schopno pokrýt své potřeby z 97% vlastními zdroji. V Nymburce byl nejméně úspěšným rokem také rok 2013 s hodnotou 85%.

V rámci ukazatele zadluženosti vlastního jmění bylo zjištěno, že obě města vykazují plně uspokojující podmínky. Zadluženost se postupem let snižuje.

Pro přesnou představu byl vypočten také dluh na obyvatele, z kterého lze viditelně rozpoznat, že občané Nymburka jsou mnohem více zadluženi v porovnání s obyvateli Poděbrad. Dluh Nymburka v roce 2013 představuje 19 530 Kč na obyvatele, v Poděbradech

se jedná o částku 4 240 Kč. Tento rozdíl je však způsoben každoročním splácením nemocnice a s ní spojených výdajů.

V rámci soustavy informativních a monitorujících ukazatelů, které Ministerstvo financí využívá k monitoringu hospodaření obcí, byly zhodnoceny zjištěné výsledky. Obě města splňují předpoklady správného hospodaření a zjištěné hodnoty nespádají do rizikových intervalů. Během sledovaného pětiletého období tedy nedošlo ke kontaktování měst ze strany ministra financí z důvodu vysvětlení vzniklé situace.

Dotazníkové šetření bylo vykonáno za účelem zjištění názorů a povědomí občanů nejen o hospodaření města, ale také o jejich spokojenosti se službami ve městě. Průzkumem bylo zjištěno, že většina respondentů pocházejících z Poděbrad hodnotí občanskou vybavenost jako dostačující, kde nejlépe hodnocená vyšla oblast kultury. Naopak nejméně spokojeni jsou obyvatelé s fungováním městské policie, nicméně ani ta neobdržela vyloženě špatné hodnocení. Nymburští označili občanskou vybavenost jako průměrnou, kde jako nejlepší vyšlo zdravotnictví a základní školy. Nejhůře byly ohodnoceny technické služby města. Dále byl zkoumán zájem o finanční hospodaření města, více než polovina respondentů z Poděbrad se o hospodaření nezajímá, v Nymburce se jednalo zhruba o polovinu. Pro tyto dotázané informace nejsou důležité. Dotázaní, kteří se o hospodaření zajímají, mají ve velkém zastoupení přehled o rozpočtu. Nadpoloviční většina respondentů obou měst také uvedla, že jsou s hospodařením svého města spokojeni, přesto někteří uvedli návrhy na vylepšení měst, které se týkalo především rekonstrukcí či výstavby veřejně užívaných prostředků. Z dotazníkového šetření celkově vyplývá, že dotázaní jsou ve svých městech poměrně spokojeni a to jak s občanskou vybaveností, tak s hospodařením města. Samozřejmě poukazují na určité nedostatky, ale ty lze hledat vždy a všude.

Měštům byla podána doporučení, která by v případě realizace vedla ke zvýšení příjmů měst, v případě navrhovaných projektů by vedla ke zvýšení spokojenosti občanů. Ke zvýšení příjmu měst bylo doporučováno především zvýšení koeficientu potřebného pro výpočet daně z nemovitých věcí, který město může změnit vydáním obecně závazné vyhlášky. Dále se jednalo o zvýšení poplatků, které spadají do daňových příjmů. Nymburku bylo doporučeno více využívat investičních dotací, které doposud čerpali velmi omezeně. Doporučení týkající se občanské vybavenosti vycházely z výsledků dotazníkového šetření.

Závěrem lze říci, že prostřednictvím vykonaných analýz byla města vyhodnocena jako finančně zdravá. Obě města vykazují příznivé výsledky, hospodaření každého z nich je něčím rozdílné a v čase kolísavé, ale ve výsledku efektivní.

Seznam použité literatury

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana a Olga SEDLÁČKOVÁ. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2009, 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. Politologie (Grada). ISBN 978-802-4729-084.

HEGER, Vladimír. *Komunikace ve veřejné správě*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2012, 256 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4737-799.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 223 s. ISBN 978-802-4730-615.

KADEŘÁBKOVÁ, J., PEKOVÁ, J. *Územní samospráva – udržitelný rozvoj a finance*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 300 s.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.

OTRUSINOVÁ, Milana a Dana KUBÍČKOVÁ. *Finanční hospodaření municipálních účetních jednotek: po novele zákona o účetnictví*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, xiv, 178 s. ISBN 978-80-7400-342-4.

MÁČE, Miroslav. *Účetnictví a finanční řízení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 551 s. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-4574-9.